

ՉԵՂԱԻ, ՍՐԲԱԶԱՆ, ՉԵՂԱԻ . . .

*Տակաւիմ միւս կողմէ պայքար կը մղուի Հայաստան թափամցած աղանդաւորական շարժումներում դէմ, որոնք ցաւ ի սիրտ, օգտուելով երկրաշարժի հետեւանքով ստեղծուած բարի տրամադրութիւններէն, ՆԻԻԹԱԿԱՆ ԻՐԵՆՅ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՅՄԱՆԱՌՈՐԱՄ ԵՆ այն բանին համար, որ այս կացութեանց մէջ ամտեղի առաքելութեամբ արշաւի ելած են ման ԿԱԹՈՒԿԵՆՐՆ ու բողոքականները, որոնք մեր եկեղեցւոյ զաւակները ԴԱՍՆԱՓՈԽ ԱՊԱԳԱՅ:

Իմէ որ ձեր աչքերը վերը կարդացիմ, մոյմութեամբ գտանք Մոմթրէալի - Գամատա - ԱՊԱԳԱՅ շաբաթաթերթի 1991, Փետրուար 18 թիւին մէջ, ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ պիտակիմ տակ. ուրեմն՝ ԳԻՐ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ, որու ետին տեղւոյն էջմիածնական Առաջմորդ Սրբազանն է. բոլորովին երիտասարդ եւ հազիւ տարի մը առաջ եպիսկոպոս օծուած: Գլխագրութիւնները իմամէ են, աւելի զգացմելու համար գրութեան միտք բանիմ:

Օրինակելի մախամձախմդրութիւն "հայրեմի օրինաց" որ մէկ օրէն միւսը, զիմքը, Սրբազանը, իբր հովիւ քաջ, պատկառելի կը դարձնէ յաշս իր հօտիմ. . . : Հաղորդագրութիւնը կը բովանդակէ երկու կէտ. մախ՝ Հայաստանի օգնող օտարները, իբր թէ պայման դրած ըլլան, ընդունիլ իրենց աղանդը, կրօնը, դաւանանքը. երկրորդ՝ կաթողիկէները արշաւի ելած են, մայր երկրի զաւակները դաւանափոխ ընելու. . . : Սրբազանը չի ճշդեր սակայն թէ ատոնք հա՞յ կաթողիկէներն են, թէ՛ լատինները:

Սրբազանը "աղանդ" կը համարի Կաթողիկէ եկեղեցին, բնական հետեւանքով, կաթողիկէներն ալ "աղանդաւոր". ու այս կոպիտ վիրաւորանք՝ բոլոր կաթողիկէներուս. կարիք կա՞ր այսպէս մախատելու մեզ ամէնքս: Նախորդ տարին ալ, հոս, Լօս Անջելոս քահանայ մը մեզ որակած էր "ամառակ որդիներ". չկշռուած բաներ. ՎԵՐԵԼՔ պատասխանեց իրեն:

Յաւակնութիւնը, տգիտութիւնը չափ ունին:

"Խաղաղութիւն ամենեցուն" կ'ակնկալէիմք մէկէ մը, որու ճակատին դեռ թարմ է սուրբ միւռոնը օծումի, միմէ իր բերնէն ելած առաջիմ պատգամը՝ "խոռվութիւն Ամենեցուն". . . Տխուր, շատ տխուր. . . Բայց այս պիտի շարունակուի՞ այսպէս. Սրբազանը շատ ճախիլ է, մերենք իրեն:

Բայց դառնամք սա "աղանդիմ":

Կաթողիկէ տիեզերական եկեղեցին, իր շուրջ մէկ միլիառ հաւատացեալներով եթէ աղանդ, իսկ միւս մասնատեալ ափ մը ժողովուրդով, միմիկ եկեղեցիները ի՞նչ պիտի որակէ Սրբազանը, կամ ամոնք ինչո՞վ աղանդ չեն. . . :

Կաթ. եկեղեցին իր հիմն ունի Սիմոն Պետրոսի վրայ, սկսեալ այն օրէն, երբ Փրքկիչն Պետրոսին ըսաւ. - Դու ես վէմ ու այդ վէմի վրայ պիտի հիմնեմ իմ եկեղեցիս. . . քեզի կու տամ երկմքի արքայութեան բաժալիները. . . :

Մեր Ս. եկեղեցին իր օրերն, տարիները, իր դարերն սկսաւ հաշուել այն օրէն, ուր Քրիստոս արտասանեց այդ վճիռն եւ ամբողջատ շարունակութեամբ հասաւ միմչեւ մեր օրերը. իսկ միւս կրօնական համայնքներում սկզբնաւորութիւնը, ծագումը կորսուած, լուծուած պատմութեան մշուշին մէջ:

Մոլեռանդական մամն ելոյթները աստիճանաւորմբուն բերմին մէջ, աժամ ամբոխավարութիւն եւ այլ ոչինչ: Լայն է շրջանակս եւ քաջատեղեակ են թէ էջմիածնական կամ Ամթիլիասական կղեր եւ ժողովուրդ յարգալիք եւ ուղիղ դատաստան ունին հանդէպ մեզի: Մոմթրէալի Սրբազանը իմքզիմք մեկուսացուցած է իր եզակի եւ ցմորամիտ տեսակետին մէջ, որ այսպէսլի է աւէն տեսակետով:

Որքան ալ զուրկ պատմական հիմքէ, աւանդութիւնը կը յիշատակէ մեր հաւատքի հայր Լուսաւորիչ Գրիգորի ուղեւորութիւնը Հռովմ, յոտս Ս. Սեդրեստրոս Ա. Պապի. ուրեմն՝ Լուսաւորիչը աղանդապետ մը մեծաբերու գմաց. . . մտածելն անգամ զայոյր կ'առթէ:

Հապա մեր Շմորիալիմ Ներսէս ի՞նչ ակնածանքով կը գրէ.

Սուրբ եւ առաջիմ եպիսկոպոսապետաց հայրապետ՝ Հռովմայ եւ փոխամորդ Պետրոսի Առաքելոյն . . . :

Եւ դու Հռովմ՝ մայր քաղաքաց,

Գերապայծառ եւ պատուելի

Մեծիմ Աթոռոյ Պետրոսի

Առաքելոց զխաւորի

Եկեղեցիդ ամշարծելի

Ի կեփայեան շիմեալ վիմի

Դրանց դժոխոց ամյաղթելի

Եւ կմիք երկմիցես բացողի:

Հոս չկայ աւամդութիւն, կայ հաւատք, չկայ բառախաղ, կայ համոզում. իսկ դուք քաղցարուցիկս Ներսէս, դուք կը գիջամի՞ս այսքան աղամդապետի մը առջեւ. . . :

Արդեօք հարկ կա՞յ որ մենք լուսաբանենք Ջեզ, Սրբազան, շարելով մեր հայրապետ-ներում գովքը, Լուսաւորչեն միմչեւ ԺԴ. դար եւ ապա Կիլիկիայի եւ Ս. Էջմիածնի կաթողիկոսներում յարգալիւր արտայայտութիւնները Կաթ. եկեղեցւոյ եւ ամոր հայրապետ-ներում հասցէին:

Վազգէմ Կաթողիկոսն ալ 1970իմ, իրմէ քանի մը տարի առաջ ալ Կիլիկիոյ - Ամթի-լիաս - Խորեմ Կաթողիկոսը, հիմզ օր հիւրմ եղան Պօղոս Զ. Սրբազան Պապին, "ամմոռա-մալի յիշատակներով" իրեմց Աթոռը դառնալու համար. կ'արժէ՞ր ոտքն երթալ աղամդապետի մը . . . :

Հապա՞ տարույս Յունուարի կիսուն Հայաստանի համըրապետութեան մախագահ՝ Լեւոն Տէր Պետրոսեանի ամակմկալ այցը Վատիկան, յոտս Յովհաննէս Պօղոս Բ.ի . . . այս բոլորի պատասխանը տալու է մոյմ իմքմ Մոթրէալի մորապետուր Սրբազանը:

Տարիներուս համրամքը իմձ կը մերէ թելադրամք մը.- Սրբազան, երբ առթիւ մը Էջմիածնիմ Ս. Կաթողիկոսին այցելէք, խորհուրդ կու տամ քիչ մը հեռու մատիլ, որով-հետեւ, վախմամ, Վեհափառը խոժոռ մայի ձեր աշքերում մէջ, ուրբէ Ջեր ակամջները պարսաւով.- Ի՞նչ ըրիր, Սրբազան, չէ՞ որ տարի մը չեղաւ դեռ, ու ես պաշտօնապէս յայտարարեցի հայ կաթողիկէները աղամդաւոր չհամարիլ. այսպէ՞ս կը գործադրես իմ հրահանգս. . . :

Լատիմները կ'ըսեն - Sapienti sat - Իմաստունիմ կը բաւէ. յուսամ ըսուեցաւ պէտք եղածը. անցմիմ երկրորդ կետիմ:

Մոմթրէալի Առաջնորդարանի հաղորդագրութիւնը կը գեկուցէ - Ամտեղի առաքելու-թեամբ արշաւի եմ ելած կաթողիկէներմ ու բողոքականները, որոնք մեր եկեղեցւոյ գաւակները ԴԱԻԱՆԱՓՈՒՍ ընելու կ'աշխատիմ (ընդգծումը իմձմէ):

Տարիներ առաջ հայ եկեղեցիմ իմքգիմք կ'ամուսնէր Էջմիածնական, ապա՝ Լուսաւոր-չական, վերջիմ երեք տասնամեակներում՝ Առաքելական եկեղեցի, եւ մենք լրիւ յարգանքով ձեզ վերակոչեցիմք՝ Էջմիածնական, ապա Լուսաւորչական, մերկայիս՝ Առաքելական. մոյմը ըրէք դուք ալ մեզի. այո, շա՞տ է այս մեր պահամքը:

Դաւամափոխութիւն. . . մարդ որսալ. գործ ամագմիւ, պարսաւելի. հաւատքը շնորիք է եւ համոզում, ապրում մաւեւ, ու ահա միթական խայծերով - դրամ. . . դեղ. . . ագամելիք. . . սմունդ եւմ.- մարդ խաբել, մարդ թակադը ձգել, ու այսպէս ամագմիւ արարքը կը վերագրէ շատ երիտասարդ Սրբազանը Հայ Կաթողիկէներուս. տեսմենք որքան իրականութեան համապատասխան:

Սրբազան, այսքան կոտորչաւոր սուտ, ամ ալ եկեղեցական իշխանի մը բերամը. . . չեղաւ, Սրբազան, չեղաւ:

Սրբազան, խմձորենիի առողջ, առոյգ ծաղկիմ մէջ դուք ամձամբ կը գետեղէք ձում կամ թրբուրը, որպէս զի յետոյ ըսել կարենաք.

- Տեսա՞ք, որդմալից եմ բոլոր այս խմձորները. . . : Այս ի՞նչ հոգիի տէր էք, դուք, Սրբազան:

Ի՞նչ դաւամափոխութիւն, աշքապո՞ւկ կը խաղամք. հաւատք մձա՞ց որ դաւամափոխ ըլլամ. հոս համդիպած ենք բազմաթիւ հայաստանցիներու ամկնումք, ամմեռոմ, որոնք երբ խաչի, Հայր Մերի մասիմ ակմարկութիւն ըմենք՝ կտրուկ կը պատասխանեն - Չեմ իմամու:

Այսօր Հայաստան կիսով հեթանոս է. իմչ որ եկեղեցին 1700 տարիներու ընթացքին կրթած, դաստիարակած էր, ամաստուած համայնավարութիւնը 70 տարուամ մէջ քանդեց փնացուց:

Ծիտակ է թէ Հայաստան մերկայիս գրեթէ չորս միլիոն բնակչութիւն ունի, կը համարի՞ք սակայն որ չորս միլիոնն ալ "Հայադաւան" ըլլայ. մարդ ծնունդով չէ որ եկեղեցիի մը անդամ կը դառնայ, այլ մկրտութեամբ, չկնքուած չափահասը անկրօն է ամէն տեղ:

Մայր երկրի մէջ այսօր կը վիստամ աղանդներ, օրինակ՝ Մորմոններ-եռկամներ-Հարի Բրիշմաններ - Transcendental meditationիսթներ - Հիմտուիսթներ - Պուտտայականներ եւայլն, որոնք աշման կաշուն ճամբներուն միման խուժեր են դժբախտ հայ ժողովուրդին վրամ. Հայաստան այցելուէ մը մոր լսեցի, թէ Երեւանի օդակայանի մէջ արդէն այս աղանդաւորները, ուղեւորներուն իրենց արտառոցութիւնները կը քարոզեն, եւ մեր սրբազանը մեզ կաթողիկէներս կ'ընէ ամոնց հասարակորդ. . . Իր կուրծքին կը վայելէ խոշոր մէկ շքամշան:

(Յապաւումներով)

Հ. Բարսեղ Ֆերիաթեան

ԶԵՂԱԻ, ՎԱՐԴԱՊԵՏ, ԶԵՂԱԻ . . .

"Վերելք"ի էջերէն (1991 թիւ 34) գրութիւն մը՝ "Զեղաւ, Սրբազան, Զեղաւ . . ." վերտառութեամբ "զիրաքս" օրինակով, ցոյց տրուեցաւ իմծի, անցեալները: Հեղինակը՝ Հ. Բարսեղ Ֆերիաթեան, ապահովաբար հայ կաթողիկ վարդապետ մը: Ծարժառի՞թը: Մոմթրէալի "Ապագայ" շաբաթաթերթի 1991 Փետրուար 18 թիւին մէջ գրութիւն մը - "Հաղորդագրութիւն Առաջնորդարանի" պիտակին մերքեւ, գրուած, Գամատայի Առաջնորդ Տ. Յովնան Սրբազանին կողմէ: Վարդապետին ակնարկած Սրբազանը:

Խմբորդ առարկայ գրութեան մասին տեղեկութիւն չունիմ. հետեւաբար չեմ տեսած ու կարդացած: Միայն աչքի առջեւ ունիմ երկու մախադասութիւններէ բաղկացած փոքրիկ հատուած մը այդ գրութենէն, որուն մէջ տեղադրուած մտածումները Վարդապետին տուած են ջղայմոտ փութկոտութիւնը, միջակ երկարութիւն ունեցող տասը սլանակներով հրամ-ցմելու հայ հասարակութեան իր մկատողութիւնները անհարթ ոճով: Ի դիւրութիւն ըմթեր-ցողներու, ստորեւ կը գետեղենք այս փոքրիկ հատուածը, ընդօրինակելով Վարդապետին յօդուածէն:

"Տակաւիմ միւս կողմէ պայքար կը մղուի Հայաստան թափանցած աղանդաւորական շար-ժումներու դէմ, որոնք ցաւ ի սիրտ օգտուելով երկրաշարժի հետեւանքով ստեղծուած բարի տրամադրութիւններէն, միթական իրենց օժանդակութիւնը պայմանաւորած են աղանդներու ստեղծումով: Այստեղ մեր մտահոգութիւնը եւ ցաւը կ'ուզենք յայտնել մաւայն բանին համար որ այս կացութեանց մէջ ամտեղի առաքելութեամբ արշաւի ելած են մաւ կաթողիկէներն ու բողոքականները, որոնք մեր եկեղեցւոյ զաւակները դաւամափոխ ընելու կ'աշխատին:"

Ահա հատուածը որուն մէջ երկու առանձին մտածումներ կը բաժնուին իրարմէ վեր-ջակետով: Առաջին մախադասութիւնը կ'ակնարկէ աղանդաւորական շարժումներուն՝ որոնք օգտուելով երկրաշարժի հետեւանքով յառաջացած մպաստաւոր ու բարի տրամադրութենէն, միթական իրենց օժանդակութիւնը կը պայմանաւորեն աղանդներու ստեղծումով մեր Հայ-րենիքին մէջ: Իսկ վերջակետին հետեւող երկրորդ մախադասութիւնը ձեռք կ'առնէ բոլո-րովի տարբեր մտածում մը, որով կ'ակնարկուի կաթողիկ ու բողոքական յարամուամութիւններուն, որոնք ամտեղի առաքելութեամբ մը արշաւի ելած են դաւամափոխութեան աշխատանքներու: Ուրեմն առաջինը՝ կ'ակնարկէ աղանդաւորական շարժումներու, իսկ երկ-րորդը՝ դաւամափոխական աշխատանքներուն, կաթողիկէներու եւ բողոքականներու կողմէ:

Լքեամիտ ըմթերցողը առանց տատամսելու պիտի վկայէ իրերայաջորդ երկու մախադ-սութիւններու իրարու առընչակից չըլլալուն: Առաջինը յստակ է: Իսկ երկրորդ մախադ-սութեան մէջ հեռաւոր ակնարկութիւնն իսկ չկայ կաթողիկ եկեղեցին աղանդ համարելու